

fundamentum, quod hæc sententia supponit, minus probabile est.

2. Secundus ergo modus dicendi est, lumen hujus scientiæ esse in se unum, et omnino distinctum a lumine gloriæ, et hunc modum videntur supponere omnes Theologi, distinguunt enim absolute et simpliciter hanc scientiam a beata, unde videntur illas distinguere, non tantum in speciebus, sed etiam in luminibus. Et ratio esse potest, quia lumen gloriæ respicit essentiam divinam ut objectum adæquatum suum, ita ut non possit circa creaturas versari, nisi prout in Deo, et per divinam essentiam manifestantur; hic enim modus cognoscendi creaturas est longe altior et excellentior quam sit cognitio creaturarum in se ipsis. Propter quod Augustinus illam cognitionem, *matutinam*, hanc vero, *vespertinam*, vocavit; ergo lumina, quæ sunt principia talium cognitionum, sunt distincta. Et confirmatur, quia lumen gloriæ creatum est altissima participatio luminis increati, et ad eundem ordinem quodammodo spectans; imitatur ergo modum cognitionis ejus; sicut ergo Deus est quasi adæquatum objectum sui luminis increati, et nihil per illud videt nisi in se, et per se ipsum, ita suo modo se habet lumen gloriæ creatum, atque adeo lumen hujus scientiæ inferioris rationis est, ab illoque distinctum.

3. *Differentia inter lumen gloriæ creatum et increatum Dei.* — Tertius tamen modus dicendi esse potest, lumen hujus scientiæ esse ipsum lumen gloriæ, atque adeo scientiam infusam quoad habitum solum addere intellectui, lumine gloriæ informato, species per se infusas, ad quarum usum satis eodem lumine gloriæ intellectus elevatur. Quæ sententia non videtur omnino aliena a D. Thoma in his articulis, nam in hoc sexto solum distinguit habitus hujus scientiæ ratione specierum intelligibilium, et in solutione ad 3, dicit lumen divinitus infusum esse communem rationem intelligendi ea quæ divinitus revelantur, quod art. 4 vocaverat *lumen spiritualis gratiæ*. Et ratione potest ita explicari, quia lumen, per quod hæc scientia infusa versatur circa res supernaturales quoad substantiam, cognoscendo illas in se ipsis per proprias species, non est aliud a lumine gloriæ. Ergo absolute et simpliciter lumen hujus scientiæ non est aliud a lumine gloriæ. Consequentia evidens est ex supra dictis; ostensum est enim unum et idem esse lumen hujus scientiæ, quo cognoscuntur res supernaturales, et Deus ut

auctor et causa illarum, et consequenter omnia mysteria supernaturalia, atque adeo res etiam inferiores et naturales, quia intellectuale lumen unius ordinis, quamvis per se primo versetur circa res sui ordinis, tamen etiam secundo complectitur res inferioris ordinis, quas superiori et excellentiori modo attingit, ut patet in lumine immateriali, quod primo circa immaterialia versatur, tamen etiam attingit materialia modo immateriali. Antecedens vero declaratur, et probatur, quia lumen gloriæ est sufficiens principium ad cognoscendum se ipsum, et alia lumina sibi similia, per seipsum seu per propriam speciem; ergo est etiam sufficiens principium ad cognoscendam gratiam sanctificantem perfecte et quidditative, atque adeo ad cognoscendas omnes qualitates supernaturales, ut sunt charitas, dona supernaturalia, et similia, quæ ejusdem ordinis sunt, et ad gratiam, sicut potentiæ ad formam principalem, comparantur; unde idem lumen sufficiens est ad hæc omnia cognoscenda. Antecedens assumptum de ipso lumine gloriæ, videtur sane per se clarum, quia nullum intellectuale lumen videtur esse ita accommodatum ad habendam perfectam scientiam in proprio genere, sicut est ipsum lumen gloriæ, quia nullum inferius videtur esse posse ita sufficiens, cum non sit tam perfectum; perfectius autem lumen, vel omnino esse non potest, vel sine causa requiratur ad tale lumen cognoscendum, cum lumen intellectus angelici natura sua sufficiens sit ad cognoscendum seipsum, et sibi similia. Et in universum, omne lumen intellectuale clarum et evidens est sufficiens principium seipsum manifestandi. Consequentia vero, quod ad gratiam sanctificantem attinet, facilis etiam videtur, tum quia gratia et lumen sunt res ejusdem ordinis, unde eandem videntur habere rationem objecti scibilis; tum etiam quia in Angelo idem naturale lumen est sufficiens principium, non tantum seipsum cognoscendi, sed etiam substantiam ipsius Angeli, cujus est proprietas; sed hoc lumen gloriæ etiam comparatur ad gratiam, præsertim consummatam, sicut proprietas ad naturam, cum qua habet proportionem; ergo erit principium sufficiens cognoscendi illam, et eadem ratio probat de aliis qualitatibus, et virtutibus supernaturalibus, cum neque illæ perfectiores sint, neque ad illas cognoscendas major virtus requiratur. Et confirmari potest hic discursus, quia virtus, quæ potens est per se primo versari circa aliquod objectum,

quod est tale per essentiam, potest etiam attingere participationes illius objecti ad eundem ordinem pertinentes; ut potentia, quæ est principium videndi lumen, est etiam sufficiens ad videndos colores; et charitas, quæ amat Deum propter bonitatem increatam, est sufficiens principium amandi seipsam, et sibi similes, et proximum, propter supernaturalem creatam sanctitatem. Confirmatur secundo hæc sententia, exemplo intellectus angelici, cujus lumen unum est, quod respicit propriam essentiam ipsius Angeli, a qua manat, tanquam objectum maxime proprium et proportionatum, quod semper actu naturaliter intuetur, et nihilominus simul extenditur ad res alias per proprias species cognoscendas; sic igitur lumen gloriæ, quamvis essentiam divinam respiciat ut objectum maxime proprium et connaturale, et ita actu quasi connaturali perpetuo circa ipsam versetur, poterit tamen versari circa res alias per proprias earum species, altiori et excellentiori modo quam omne aliud lumen; intellectuale quippe lumen, quo excellentius est, eo habet objectum universalius. Neque oportet in omnibus servari similitudinem inter hoc lumen creatum et lumen increatum Dei; hoc enim, quia est purissimus actus, non tantum est lumen, sed etiam visio, et objectum ipsum intelligibile, unde nullo principio a se distincto uti potest ad intelligendum; lumen vero gloriæ, hoc ipso quod creatum est, habet admistam potentiam, et potest uti principio, seu specie a se distincta, sicut etiam efficit actum distinctum a se, et ideo mirum non est quod uti possit speciebus ad cognoscendas res, non tantum in Deo, sed etiam in proprio genere. Et hæc sententia videtur mihi probabilis et verisimilis propter discursum factum, et quia in contrarium nec auctoritas aliqua occurrit, neque ratio quæ magnam ingerat difficultatem. Nihilominus tamen, quia res nova est, nolo eam definire, sed difficultatem ejus insinuasse sufficiat. Ad quam, defendendo sententiam communem, dicendum est lumen gloriæ habere pro objecto adæquato essentiam increatam, et nullam rem creatam directe attingere in seipsa, sed tantum in Verbo, ac denique hos duos modos cognoscendi creaturas in Verbo, et in seipsis, tam esse distinctos, ut non possint eidem lumini convenire, quod etiam per sese satis probabile apparet.

QUÆSTIO XII.

DE SCIENTIA ANIMÆ CHRISTI ACQUISITA, IN QUATUOR ARTICULOS DIVISA.

Deinde considerandum est de scientia animæ Christi acquisita, vel experimentalis.

Et circa hoc quærentur quatuor.

Primo, utrum secundum hanc scientiam Christus cognoverit omnia.

Secundo, utrum in hac scientia profecerit.

Tertio, utrum aliquid ab homine didicerit.

Quarto, utrum acceperit aliquid ab Angelis.

ARTICULUS I.

Utrum secundum hanc scientiam Christus cognoverit omnia.

1. *Ad primum sic proceditur. Videtur quoad secundum hanc scientiam Christus non omnia cognoverit. Hujusmodi enim scientia per experientiam acquiritur. Sed Christus non omnia expertus est. Non igitur omnia secundum hanc scientiam scivit.*

2. *Præterea, homo scientiam per sensum acquirit. Sed non omnia sensibilia sensibus corporalibus Christi fuerunt subjecta. Non igitur secundum hanc scientiam omnia cognovit Christus.*

3. *Præterea, quantitas scientiæ attenditur secundum scibilia. Si igitur secundum hanc scientiam Christus omnia scivisset, esset in eo scientia acquisita, æqualis scientiæ infusæ, et scientiæ beatæ, quod est inconueniens. Non ergo secundum hanc scientiam Christus omnia scivit.*

Sed contra est, quod nihil imperfectum fuit in Christo quantum ad animam. Fuisset autem imperfecta hæc ejus scientia, si secundum eam non scivisset omnia, quia imperfectum est, cui potest fieri additio. Ergo secundum hanc scientiam Christus omnia scivit.

Respondeo dicendum, quod scientia acquisita ponitur in anima Christi (ut supra dictum est¹) propter convenientiam intellectus agentis, ne ejus actio sit otiosa, quæ facit intelligibilia in actu; sicut et scientia indita vel infusa ponitur in anima Christi ad perfectionem intellectus possibilis. Sicut autem intellectus possibilis est, quo est omnia fieri, ita intellectus agens est, quo omnia est facere, ut dicitur

¹ Q. 9, art. 4.

in tertio de Anima¹. Et ideo, sicut per scientiam inditam scivit anima Christi omnia illa ad quæ intellectus possibilis est quocumque modo in potentia, ita per scientiam acquisitam scivit omnia illa quæ possunt sciri per actionem intellectus agentis.

Ad primum ergo dicendum, quod scientia rerum acquiri potest, non solum per experientiam ipsarum, sed etiam per experientiam quarundam aliarum rerum, cum ex virtute luminis intellectus agentis possit homo procedere ad intelligendum effectus per causas, et causas per effectus, et similia per similia, et contraria per contraria. Sic igitur, licet Christus non fuerit omnia expertus, ex his tamen quæ expertus est, in omnium devenit notitiam.

Ad secundum dicendum quod, licet sensibus corporalibus Christi non fuerint subjecta omnia sensibilia, fuerunt tamen sensibus ejus subiecta aliqua sensibilia, ex quibus, propter excellentissimam vim rationis ejus, potuit in aliorum notitiam devenire, per modum prædictum², sicut videndo corpora caelestia, potuit comprehendere eorum virtutes et effectus, quos habent in istis inferioribus, qui in ejus sensibus non subiacebant. Et eadem ratione ex quibuscumque aliis in aliorum notitiam devenire potuit.

Ad tertium dicendum quod, secundum istam scientiam, anima Christi non simpliciter cognovit omnia, sed illa omnia quæ per lumen intellectus agentis homini sunt cognoscibilia. Unde per hanc scientiam non cognovit essentias substantiarum separatarum, nec etiam singularia præterita, præsentia et futura, quæ tamen cognovit per scientiam inditam, ut supra dictum est³.

COMMENTARIUS.

In hoc articulo explicat D. Thom. materiale objectum hujus scientiæ, et supponit sententiam, quam supra docuit, nimirum, Christum non habuisse hanc scientiam a Deo infusam, sed propria industria et exercitatione, seu actione intellectus agentis comparatam. Unde concludit, cognovisse Christum per hanc scientiam omnia, quæ per actionem intellectus agentis ab homine sciri possunt, non vero substantias separatas, nec singularia præte-

¹ Tex. 18, tom. 2.

² In corp. art.

³ In corp. art., et q. præced., et q. 5, a. 3 et 4.

rita, præsentia, aut futura, ut dicit in solutione ad 3. Contra quam doctrinam objicit D. Th. argumenta non facilia. Sed quæ in solutione eorum dicit, et tota hæc sententia indiget prolixiori examine, ut videbimus disputatione sequenti.

ARTICULUS II.

Utrum Christus in hac scientia profecerit¹.

1. Ad secundum sic proceditur. Videtur quod secundum hanc scientiam Christus non profecerit. Sicut enim secundum scientiam beatitudinis, et secundum scientiam infusam, Christus cognovit omnia, ita et secundum hanc scientiam acquisitam, ut ex dictis patet². Sed secundum illas scientias non profecit; ergo nec secundum istam.

2. Præterea, proficere est imperfecti, quia perfectum additionem non recipit. Sed in Christo non est ponere scientiam imperfectam. Ergo secundum hanc scientiam Christus non profecit.

3. Præterea, Damascenus dicit³: Qui proficere dicunt Christum sapientia et gratia, ut additamentum sensus suscipientem, non venerantur unionem, quæ est secundum hypostasim. Sed impium est illam unionem non venerari. Ergo impium est dicere, quod scientia ejus acceperit additamentum.

Sed contra est quod dicitur Lucæ 2, quod Jesus proficiebat sapientia, et ætate, et gratia apud Deum et homines. Et Ambrosius dicit⁴, quod proficiebat secundum sapientiam humanam. Humana autem sapientia est, quæ humano modo acquiritur, scilicet, per lumen intellectus agentis. Ergo Christus secundum hanc scientiam profecit.

Respondeo dicendum, quod duplex est profectus scientiæ. Unus quidem secundum essentiam, prout, scilicet, ipse habitus scientiæ augetur. Alius autem secundum effectum, puta, si aliquis secundum eundem et æqualem scien-

¹ Sup., q. 7, a. 11, ad 3, et inf., a. 3, ad 3, et q. 15, a. 8; et 3, d. 13, lit., in fin., et d. 14, a. 3, q. 5; et Verit., q. 20, a. 6, ad 3; et opusc. 2, c. 216; et Joan. 1, l. 10, col. 4, fin.; et Hebr. 5, col. 9.

² Art. præced.

³ Lib. 3 Orthod. fid., cap. 22, paulo a princip.

⁴ Lib. de Incarn. Domin. Sac., c. 7, a medio, tom. 2.

tiæ habitum, primo minora aliis demonstret, et postea majora et subtiliora. Hoc autem secundo modo manifestum est, quod Christus in scientia et gratia profecerit, sicut et in ætate; quia, scilicet, secundum augmentum ætatis opera majora faciebat, quæ, scilicet, majorem scientiam et gratiam demonstrabant. Sed quantum ad ipsum habitum scientiæ, manifestum est quod habitus scientiæ infusæ in eo non est augmentatus, cum a principio plenarie fuerit sibi omnium scientia infusa; et multo minus scientia beata in eo augeri potuit. De scientia enim divina, quod non possit augeri, supra, in 1 p., dictum est¹. Si igitur, præter habitum scientiæ infusum, non sit in anima Christi aliquis habitus scientiæ acquisitæ (ut quibusdam videtur, et mihi aliquando visum est²), nulla scientia in Christo augmentata fuit secundum essentiam, sed solum per experientiam, id est, conversionem specierum intelligibilium inditarum ad phantasmata. Et secundum hoc dicunt, quod scientia Christi profecit secundum experientiam, convertendo, scilicet, species intelligibiles inditas ad ea quæ de novo per sensum accepit. Sed quia inconveniens videtur quod aliqua naturalis actio intelligibilis Christo deesset, cum extrahere species intelligibiles a phantasmatis sit quædam naturalis actio hominis secundum intellectum agentem, conveniens videtur hanc etiam actionem in Christo ponere. Et ex hoc sequitur quod in anima Christi aliquis habitus scientiæ fuerit, qui per hujusmodi abstractionem specierum potuerit augmentari, ex hoc, scilicet, quod intellectus agens post primas species intelligibiles abstractas a phantasmatis, poterat etiam alias et alias abstrahere.

Ad primum ergo dicendum, quod tam scientia infusa animæ Christi, quam scientia beata, fuit effectus agentis infinitæ virtutis, qui potest simul totum operari; et ita in neutra scientia Christus profecit, sed a principio eam perfectam habuit. Sed scientia acquisita causatur ab intellectu agente, qui non simul totum operatur, sed successive. Et ideo secundum hanc scientiam Christus non a principio scivit omnia, sed paulatim, et post aliquod tempus, scilicet, in perfecta ætate. Quod patet ex hoc quod Evangelista simul dicit, eum profecisse scientia et ætate.

Ad secundum dicendum, quod hæc etiam scientia in Christo semper fuit perfecta secun-

¹ Q. 14, art. 15.

² 3 Sentent., d. 14, q. 3, art. 3.

dum tempus, licet non semper fuerit perfecta simpliciter et secundum naturam. Et ideo potuit habere augmentum.

Ad tertium dicendum, quod verbum Damasceni intelligitur, quantum ad illos qui dicunt simpliciter fuisse factam additionem scientiæ Christi, scilicet, secundum quamcumque ejus scientiam, et præcipue secundum infusam, quæ causatur in anima Christi ex unione ad Verbum. Non autem intelligitur de augmento scientiæ, quæ ex naturali agente causatur.

COMMENTARIUS.

Quoniam in articulo præcedenti docuit D. Thomas aliquo modo cognovisse Christum omnia per hanc scientiam, in hoc explicat, quo tempore ætatis suæ hæc omnia sciverit. Et docet, non a principio conceptionis, sed paulatim hanc universalem scientiam acquisivisse, quia intellectus agens, cujus actione ad comparandam hanc scientiam usus est, non simul omnia, sed paulatim in temporis successione operatur. Quod si interroges quando incepit Christus hanc scientiam acquirere, et quo tempore ad ultimam ejus perfectionem pervenit, respondet D. Thomas, in solut. ad 1 et 2, in singulis ætatibus habuisse Christum hanc scientiam cum tota perfectione unicuique ætati accommodata, unde cum primum cœpit uti ratione, modo connaturali homini, statim videtur incepisse hanc scientiam acquirere (juxta hunc dicendi modum); postmodum vero intra breve tempus illam consummavit, quam cito potuit ingenio et industria humana fieri; et juxta hunc sensum intelligendum censeo, quod D. Thomas dixit, in perfecta ætate habuisse Christum hanc scientiam consummatam.

ARTICULUS III.

Utrum Christus aliquid ab homine didicerit.

1. Ad tertium sic proceditur. Videtur quod Christus aliquid ab hominibus didicerit. Dicitur enim Luc. 2, quod invenerunt eum in templo, in medio Doctorum, interrogantem illos, et respondentem; interrogare vero et respondere est addiscentis. Ergo Christus aliquid didicit ab hominibus.

2. Præterea, acquirere scientiam ab homine docente, videtur esse nobilius quam acquirere a rebus sensibilibus; quia in anima hominis do-

entis sunt species intelligibiles in actu; in rebus autem sensibilibus sunt species intelligibiles solum in potentia. Sed Christus accipiebat scientiam experimentalem ex rebus sensibilibus, ut dictum est¹. Ergo multo magis poterat accipere scientiam, addiscendo ab hominibus.

3. Præterea Christus secundum scientiam experimentalem non omnia a principio scivit, sed in ea profecit, ut dictum est². Sed quilibet audiens sermonem significativum alicujus, potest addiscere quod nescit. Ergo Christus potuit ab hominibus aliqua addiscere, quæ secundum hanc scientiam nesciebat.

Sed contra est quod dicitur Isa. 55: Ecce testem populis dedi eum, ducem ac præceptorem gentibus. Præceptoris autem non est doceri, sed docere. Ergo Christus non accepit aliquam scientiam per doctrinam alicujus hominis.

Respondeo dicendum, quod in quolibet genere id, quod est primum movens, non movetur secundum illam speciem motus; sicut primum alterans non alteratur. Christus autem constitutus est a Deo caput Ecclesiæ, quinimo omnium hominum (ut supra dictum est³), ut non solum omnes per ipsum gratiam acciperent, sed etiam ut omnes ab eo doctrinam veritatis reciperent. Unde ipse dicit Joan. 18: In hoc natus sum, et ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati. Et ideo non fuit conveniens ejus dignitati, ut a quocumque homine doceretur.

Ad primum ergo dicendum, quod, sicut Origenes⁴ dicit super Lucam, Dominus interrogabat, non ut aliquid addiceret, sed ut interrogatus erudiret. Ex uno quippe doctrinæ fonte manat, et interrogare, et respondere sapienter. Unde et ibidem in Evangelio sequitur, quod stupebant omnes qui eum audiebant, super prudentia et responsis ejus.

Ad secundum dicendum, quod ille, qui addiscit ab homine, non accipit immediate scientiam a speciebus intelligibilibus, quæ sunt in mente ipsius, sed mediantibus vocibus sensibilibus, tanquam signis intelligibilium conceptio- num. Sicut autem voces ab homine formatae sunt signa intellectualia scientiæ ipsius, ita creaturæ a Deo conditæ sunt signa scientiæ ejus. Unde dicitur Eccles. 1, quod Deus effu-

¹ Art. præc.

² Art. præc.

³ Quæst. 8, art. 3.

⁴ Homil. 19, in fin., tom. 3.

dit sapientiam super omnia opera sua. Sicut igitur dignius est doceri a Deo quam ab homine, ita dignius est accipere scientiam per sensibiles creaturas, quam per hominis doctrinam.

Ad tertium dicendum, quod Jesus proficiebat in scientia experimentalis, sicut et in ætate, ut dictum est¹. Sicut autem ætas opportuna requiritur ad hoc, quod homo accipiat scientiam per inventionem, ita etiam ad hoc quod accipiat scientiam per disciplinam. Dominus autem nihil fecit quod non congrueret ejus ætati; et ideo audiendis doctrinæ sermonibus non accommodavit auditum, nisi illo tempore quo poterat, etiam per viam experientie, talem scientiæ gradum attingisse. Unde Gregorius² dicit super Ezechielem: Duodecimo anno ætatis suæ interrogare dignatus est homines in terra, quia, juxta rationis usum, doctrinæ sermo non suppetit nisi in ætate perfecta.

COMMENTARIUS.

Christus nihil ab homine didicit. — Duplex est modus acquirendi scientiam, scilicet per inventionem, et per disciplinam, in qua magister et doctor esse potest homo, aut Angelus; quamvis ergo D. Thomas, art. 1, solvendo argumenta, obiter dixerit, Christum inventionem propria hanc scientiam acquisivisse, in hoc et sequenti articulo exponit, an etiam per disciplinam aliquid ab homine vel Angelo didicerit; et hic negat aliquid didicisse ab homine, quia non decuit supremum Doctorem a discipulis doceri; Christus autem est supremus Doctor hominum, Isa. 55, et Joan. 18. Sed dici posset Christum esse datum hominibus, ut eos doceret, et illuminaret in doctrina, et veritatibus fidei ad salutem animæ pertinentibus, non vero in aliis scientiis et doctrinis; nunquam enim homines docuit physicam aut mathematicam, etc. Non est autem inconveniens Doctorem in uno supremo genere scientiæ, doceri a discipulo de aliquibus inferioribus rebus. Nihilominus conclusio D. Thomæ recepta est ab omnibus Theologis, et eam indicant Patres omnes, ubicumque de scientia animæ Christi loquuntur, quia, quamvis illud, quod in contrarium objicitur, non repugnaverit, hoc tamen magis decuit, præsertim propter dignitatem personæ Christi, quæ cum sit æterna Dei sapientia,

¹ Art. præc.

² Hom. 2, parum a princ.

non debuit ab hominibus doceri, unde, Joan. 7, dicebant Judæi: Quomodo hic litteras scit, cum non didicerit? Et Marci 6: Mirabantur in doctrina ejus, dicentes: Unde huic hæc omnia, et quæ est hæc sapientia quæ data est illi?

ARTICULUS IV.

Utrum Christus aliquid acceperit ab Angelis¹.

1. Ad quartum sic proceditur. Videtur quod Christus ab Angelis scientiam acceperit. Dicitur enim Luc. 22, quod apparuit Christo Angelus de celo, confortans eum. Sed confortatio fit per verba confortatoria docentis, secundum illud Job. 4: Ecce docuisti plurimos, et manus lassas roborasti, vacillantes confirmaverunt sermones tui. Ergo Christus ab Angelis edoctus est.

2. Præterea, Dionysius dicit 4 Cælest. hierarch. 2: Video enim quod et ipse Jesus, supercælestium substantiarum supersubstantialis substantia, ad nostram intransmutabiliter veniens, obedienter subjicitur Patris et Dei per Angelos formationibus. Videtur igitur quod ipse Christus ordinationi legis divinæ subjici voluerit, per quam homines, mediantibus Angelis, erudiantur.

3. Præterea, sicut corpus humanum naturali ordine subjicitur corporibus cælestibus, ita etiam humana mens angelicis mentibus. Sed corpus Christi subjectum fuit impressionibus cælestium corporum, passus est enim calorem in ætate, et in hyeme frigus, sicut et alias humanas passiones. Ergo etiam ejus mens humana subiacebat illuminationibus supercælestium spirituum.

Sed contra est quod Dionysius dicit, 7 cap. Cælest. hier. 3, quod supremi Angeli ad ipsum Jesum questionem faciunt, divinique illius operis, et pro nobis assumptæ carnis scientiam discunt, et eos ipse Jesus sine medio docet. Non est autem ejusdem docere et doceri. Ergo Christus non accepit scientiam ab Angelis.

Respondeo dicendum quod, sicut anima humana media est inter spirituales substantias et res corporales, ita duobus modis nata est perfici. Uno quidem modo per scientiam acceptam ex rebus sensibilibus; alio modo per scien-

¹ Inf., q. 30, a. 2, ad 1; et 3, d. 13, q. 2, q. 4, et d. 14, a. 3, q. 6.

² Non procul a fin.

³ Post med.

tiam inditam sive impressam ex illuminatione spiritualium substantiarum. Utroque autem modo anima Christi fuit perfecta, ex sensibilibus quidem secundum scientiam experimentalem, ad quam quidem non requiritur lumen angelicum, sed sufficit lumen intellectus agentis; ex impressione vero, superiori secundum scientiam infusam, quam est immediate adeptus a Deo. Sicut enim supra communem modum creaturæ anima illa unita est Verbo in unitate personæ, ita supra communem modum hominum, immediate ab ipso Dei Verbo repleta est scientia et gratia. Non autem mediantibus Angelis, qui etiam ex influentia Verbi, rerum scientiam in sui principio acceperunt, sicut in 2 super Genes. ad litteram Augustinus dicit¹.

Ad primum ergo dicendum, quod illa confortatio Angeli non fuit per modum instructionis, sed ad demonstrandam proprietatem humanæ naturæ. Unde Beda dicit super Lucam 2: In documento utriusque naturæ, et Angeli ei ministrasse, et eum confortasse dicuntur. Creator enim creaturæ suæ non eguit præsidio, sed homo factus, sicut propter nos tristis est, ita propter nos confortatur, ut, scilicet, in nobis fides incarnationis ipsius confirmetur.

Ad secundum dicendum quod Dionysius dicit, Christum fuisse formationibus angelicis subjectum, non ratione sui ipsius, sed ratione eorum quæ circa ejus incarnationem agebantur, et circa ministrationem ejus in infantili ætate constituti. Unde ibidem subdit, quod per medios Angelos nuntiatur Joseph a Patre dispensata Jesu ad Ægyptum recessio, et rursus ad Judæam de Ægypto traductio.

Ad tertium dicendum, quod Filius Dei assumpsit corpus passibile (ut infra dicitur³), sed animam perfectam scientia et gratia. Et ideo corpus ejus convenienter fuit subjectum impressioni cælestium corporum, anima vero ejus non fuit subjecta impressioni cælestium spirituum.

COMMENTARIUS.

1. Negat D. Thomas, Christum ab Angelis aliquid didicisse, et optima utitur conjectura, quia neque quoad naturalem cognitionem indiguit lumine angelico, proprium enim illi

¹ C. 8, tom. 3.

² Lib. 6 in Luc., c. 92, secundum ordinem Bedæ, ante med., tom. 2.

³ Quæst. 14, art. 1.

sufficiebat; neque ad supernaturalem seu infusam cognitionem, quia, sicut illa anima proxime fuit Verbo conjuncta, ita per illius immediatum influxum hujusmodi scientiam accepit. Adde, rationem præcedentis articuli etiam ad hanc conclusionem applicari posse, quoniam Christus non solum hominum, sed Angelorum etiam Doctor existit, teste Dionysio, c. 6, de Cœlest. hierar., ubi ait, Christum Angelos illuminare; nunquam ergo ab illis illuminatus est.

2. *Angelus qualiter in horto Christum confortat.* — In solutione ad primum, tractat D. Thomas locum illum Luc. 22: *Apparuit autem illi Angelus de cœlo, confortans eum*, qui dupliciter a Patribus exponitur. Primo, minus proprie, et quasi per quemdam metaphoram, ut, scilicet, illud *confortare*, non significet animare, [seu ad fortiter agendum excitare, sed potius fortitudinem Christi prædicare, sicut nos dicimur magnificare Deum, cum magnitudinem ejus prædicamus. Ita exponit Chrysostomus, tom. 5, hom. de Trinitate; Epiph., hæres. 69, qui dicit Angelum confortasse Christum quasi admirando fortitudinem ejus, et laudando, et dicendo: *Tua est potentia, Domine, tua est fortitudo*, etc.; sequitur Theophylact., Lucæ 22. Secundo proprius, et (ut ego existimo) magis ad rem exponitur, Angelum confortasse Christum, proponendo rationes quæ possent tristitiam ejus lenire, et inferiorem portionem confortare; unde non fit, Angelum docuisse Christum; non enim propterea ad illum eum sermonem habuit, quia Christus eas rationes ignoraret, vel illas per se considerare non posset, sed quia ita per rationem superiorem illas considerabat, ut nullum inde solatium communicari permetteret inferiori parti, et ut magis constaret veritas passionis ejus, voluit angelico ministerio rationes illas proponi, et quasi in memoriam revocari. Et hoc modo dicitur Angelus, quantum in se erat, confortasse Christum, quanquam ipse neque illud consolationis genus acceptare visus sit, statim enim *factus in agonia prolixius orabat*. Et hanc expositionem magis indicat D. Thom. hic, quam ex Beda refert, Luc. 22; sed est etiam Hieronym., dial. 2 cont. Pelagianos; Hil., lib. 10 de Trin.; Cyril. Alex., epist. 9; Dam., lib. 3 de Fid., c. 20; et Bern., serm. 1 de Sancto Andrea.

DISPUTATIO XXX,

In duas sectiones distributa.

DE PERFECTIONE SCIENTIÆ ACQUISITÆ ANIMÆ CHRISTI, ET MODO QUO ILLAM OBTINUIT.

Priusquam inquiramus modum quo scientiam hanc anima Christi comparavit, explicandum est in quo perfectionis gradu illam habuerit, nam ex hoc principio illud maxima ex parte pendet. In perfectione autem hujus scientiæ explicanda, possemus eundem ordinem tenere, quem in disputationibus de scientia infusa secuti sumus; sed quia præsens materia clarior est, brevius illam expediemus. Supponimus enim hanc scientiam esse ejusdem rationis essentialis et specificæ cum scientia cornaturali animæ humanæ, ut ex ipsis terminis constat, et ex supra tractatis, disput. 15, sect. 2. Unde fit, eodem modo philosophandum esse de objecto, actibus, speciebus et habitibus ejus scientiæ in Christo, ac in aliis hominibus, quod ad essentialem perfectionem attinet, seclusa imperfectione opinionum et judiciorum incertorum, quæ in anima Christi locum non habuerunt, ut supra diximus. Solum ergo superest ut inquiramus perfectionem hujus scientiæ, secundum extensionem ad plura vel pauciora objecta materialia, et secundum dependentiam a corpore corruptibili.

SECTIO I.

Utrum Christus per hanc scientiam cognoverit omnia quæ naturaliter cognosci possunt ab anima humana, tam conjuncta quam separata.

1. Quæstio hæc procedit de Christo in statu viæ; nunc enim dubium non est quin hæc omnia per hanc scientiam cognoscat, quia anima, propter conjunctionem ad corpus gloriosum, non impeditur quominus perfecte cognoscere possit omnia, quæ cognoscit separata. De statu autem viæ est clara sententia D. Thomæ in his articulis, Christum solum cognovisse per hanc scientiam ea quæ ex sensibilibus objectis per abstractionem et efficientiam intellectus agentis cognosci possunt; et loquitur consequenter, quia supponit Christum solum propria inventionem hanc scientiam acquisivisse. Et confirmari potest, quia Christus dependebat in usu hujus scientiæ a phantasmatis; nam hic est naturalis modus operandi scientiæ naturalis, seu ac-

quisitæ; ergo solum per hanc scientiam cognoscere poterat quæ in phantasmatis representantur, vel ex illis cognosci possunt.

2. *Christus per scientiam acquisitam novit res omnes naturales.* — Dico tamen primo, Christum per hanc scientiam cognovisse omnes res naturales, tam materiales quam immateriales, et tam substantias quam accidentia, ea perfectione qua ab anima, tam conjuncta quam separata, naturaliter cognosci possunt. Hanc conclusionem intelligo de iis rebus quæ proprie sub scientiam cadunt (ut omittamus singularia materialia et contingentia, de quibus sectione sequenti dicam), quam tamen non invenio ita distincte explicatam a Theologis loquentibus de hac scientia; sumitur tamen aperte ex illis auctoribus, qui, cum negent habuisse Christum scientiam per se infusam respectu rerum naturalium, affirmant tamen a principio illas omnes perfecte cognovisse per scientiam hanc per accidens infusam. Ratione vero, primo generatim suadet, quia anima Christi a principio habuit omnem perfectionem sibi debitam ratione unionis vel beatitudinis, cujus carentia necessaria aut utilis non fuit ad nostram redemptionem; sed tota hæc perfectio scientiæ est illi debita ratione beatitudinis et unionis, ut per se constat, et ejus carentia redemptioni hominum nihil conferebat, neque necessario sequebatur ex eo quod anima illa informaret corpus corruptibile, nam (ut D. Thomas docuit, q. 11, art. 1, ad 2, et art. 2) anima Christi, quamvis esset in corpore corruptibili, in hoc tamen retinuit conditionem animæ beatæ, quod non fuit ita subdita suo corpori, ut ab eo dependeret, sed illi omnino dominata est; ergo, etiam dum erat in illo corpore, fuit capax omnis prædictæ perfectionis hujus scientiæ; ergo illam habuit.

3. Secundo, in particulari hoc declaratur et probatur tali discursu: nam primo, negari non potest quin Christus per hanc scientiam cognoverit materialem substantiam proprio et absoluto conceptu, prout in se est, nam etiam D. Thom. hic, art. 1, ad 2, dicit Christum per hanc scientiam comprehendisse virtutes corporum cœlestium, et effectus quos habent in istis inferioribus; impossibile autem est comprehendere virtutem cœli, substantia ejus non plene perspecta. Et confirmatur hoc, quia alias valde imperfecte cognovisset anima Christi substantias rerum materialium cognitione naturali, quamdiu fuit in via, quod videtur satis absurdum; at vero propria cogni-

tio substantiæ, etiam materialis, non potest comparari ab anima conjuncta corpori corruptibili ex vi sensibilibus phantasmatum, ut ex scientia de Anima et ex Metaphysica suppono; habuit ergo anima Christi, etiam existens in corpore corruptibili, illam cognitionem naturalem substantiæ materialis, quam anima separata, vel conjuncta corpori glorioso, habere potest. Secundo, non videtur posse dubitari quin anima Christi in statu viæ se per se ipsam cognoscere et intueri potuerit, eo modo quo anima separata, vel Angelus suam substantiam per ipsammet naturaliter intuetur. Probatur ex eodem principio, quia anima Christi, etiam in statu viæ, non erat subjecta, nec pendens a corpore; sed naturale est animæ non impediri a corpore se intueri et cognoscere hoc modo; ergo. Tertio, hinc fit valde verisimile potuisse etiam animam Christi in statu viæ intueri omnes substantias separatas, prout in se ipsis sunt, eo naturali modo quo ab anima separata cognosci possunt. Probatur, quia est eadem ratio; anima enim, quæ est capax cognitionis suæ propriæ substantiæ spiritualis, prout in se est, est etiam capax similis cognitionis aliarum creaturarum substantiarum spiritualium; anima autem Christi fuit a principio perfecta secundum totam capacitatem suam naturalem. Ex his ergo omnibus satis concluditur cognovisse animam Christi in statu viæ, omnia quorum naturaliter capax est anima humana in quocumque statu constituta.

4. Dico secundo: anima Christi in corpore corruptibili potuit habere naturalem cognitionem, seu scientiam intellectivam, sine conversione ad phantasmata. Hæc conclusio sequitur aperte ex præcedenti; non enim potuisset illa anima in eo statu cognoscere se ipsam, aut alias substantias, præsertim spirituales, prout in se sunt, si in ea cognitione omnino a phantasia dependeret. Hac enim ratione animæ aliorum hominum non possunt intueri se ipsas, quia cognoscere non possunt sine conversione ad phantasmata. Ratio vero sumenda est ex supra dictis, quia hæc dependentia oritur ex quadam subjectione, seu quasi alligatione animæ ad corpus; at vero anima Christi, tum ratione unionis, tum ratione beatitudinis, quamvis informaret corpus corruptibile, non tamen illi fuit alligata neque subjecta, et ideo, etiam in eo statu, retinuit vim operandi actus intellectus et voluntatis, etiam naturales, sine corporis consortio aut dependentia. Et confirmatur, quia non repu-